

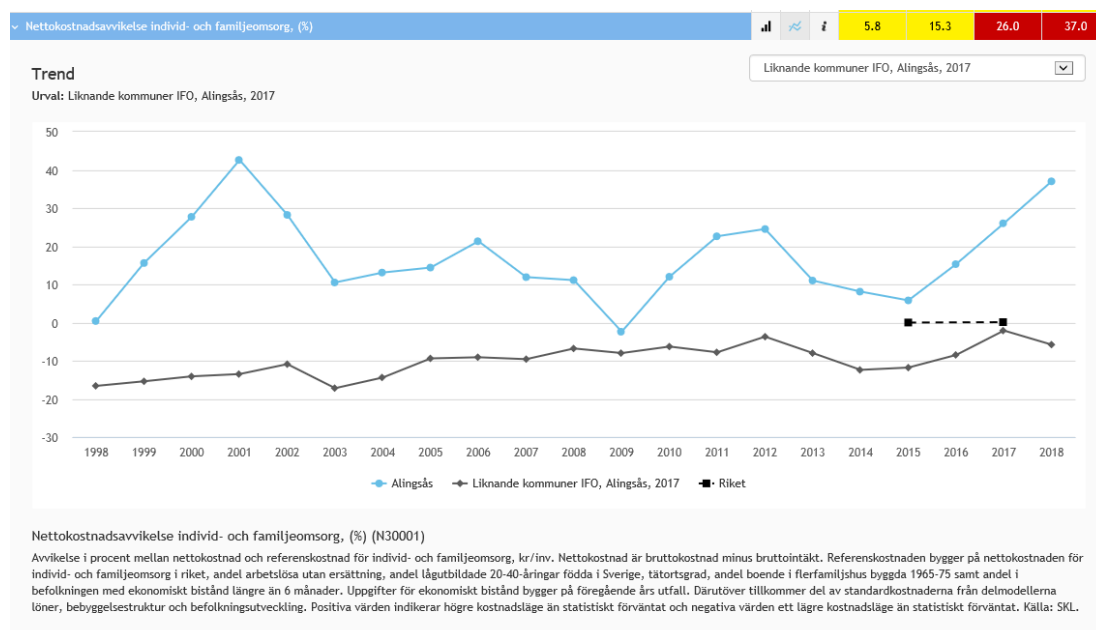
Analys av nettokostnadsavvikelse IFO 2018

Bakgrund

I kommunfullmäktiges flerårsstrategi 2019-2021, är ett prioriterat mål *I Alingsås råder god ekonomisk hushållning grundad på effektiv resursanvändning*. Till målet är indikatorn *Avvikelse mellan redovisade nettokostnader och referens kostnader ska minska*.

Inför delårsbokslutet konstateras att IFO nettokostnadsavvikelse ligger på 37 %, vilket är en ökning från 2017 års avvikelse som låg på 26 %.

Jämförelser görs över tid med egna kommunen, liknande kommuner och riket. Metoden som används är offentlig statistik från Kolada¹.

Man kan konstatera att IFO nettokostnadsavvikelse över tid ligger högre än de kommuner som Alingsås jämförs med.

¹ Kolada är kommun- och landstingsdatabasen för officiell statistisk. Kolada ägs av den ideella föreningen Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA). Svenska staten och Sveriges Kommuner och Landsting är föreningens medlemmar. För att söka används www.kolada.se

2018 års nettokostnadsavvikelse IFO

Nettokostnadsavvikelse IFO för år 2018 ligger på 37 %, vilket betyder att verksamheten ligger 44 mnkr högre än vad som kan förväntas utifrån kommunens strukturella specifika förutsättningar om verksamheten bedrivs vid en genomsnittlig ambitions-, effektivitets- och avgiftsnivå.

En förklaring till ökningen av nettokostnadsavvikelsen 2018 är att de förvaltningsövergripande kostnaderna numera läggs på enbart individ- och familjeomsorg och socialpsykiatri i RS (Räkenskapssammandraget). Till om år 2017 fördelades en del av de förvaltningsövergripande kostnaderna till funktionshinderverksamheten, men inför årsskiftet 2017/2018 gick verksamheten över till vård- och omsorgsnämnden. Vid inrapporteringen till RS avseende år 2018 fördelades 5,3 mnkr mer av de förvaltningsövergripande kostnaderna till IFO än vad som gjordes för år 2017.

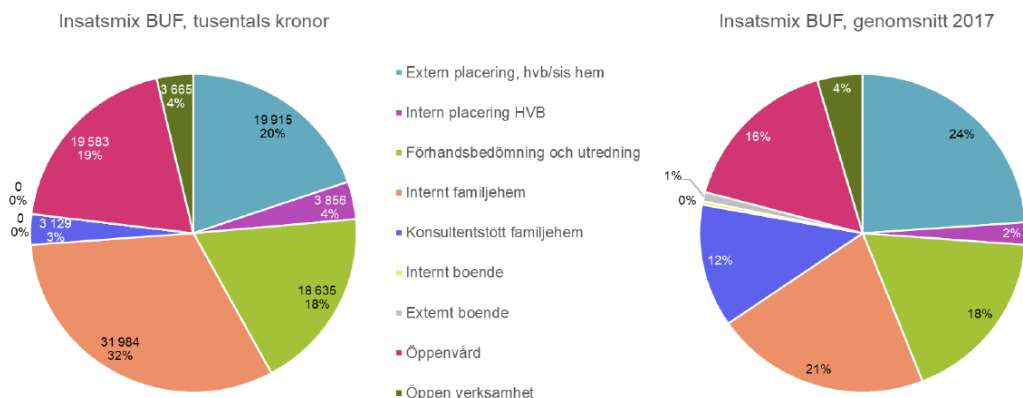
Under år 2018 ökade förvaltningens kostnader, vilket tydliggörs genom de nyckeltal som redovisas i Kolada. Kostnaden för missbrukarvård har relativt ökat mest från år 2017 till år 2018: med drygt 34 % till 988 kr/invånare. Ekonomiskt bistånd har ökat med drygt 11 % till 552 kr/invånare mellan åren. Kostnaden för barn och ungdomsvård har ökat med drygt 11 % till 2 336 kr/invånare för år 2018. Av socialnämndens årsredovisning 2018 framgår orsakerna till de ökande kostnaderna.

Vad som bidrar till hög nettokostnad

Många individer/insatser

Ensolution genomförde under våren en undersökning av *Kostnad per brukare, Individ och familjeomsorg*. Resultatet bygger på 2018 års utfall och visar att Alingsås har höga kostnader både inom området barn, ungdom och familj och inom vuxenvården. Man konstaterar att handläggningen inte avviker från andra kommuner men att volymen av insatser är markant högre.

Insatsmix Barn, ungdom och familj

Ensolution drar slutsatsen att förvaltningen har en kostnadseffektiv insatsmix men att inflödet till verksamheten är högre och betydligt fler insatser beviljas än i andra

kommuner. Att många individer har insatser hänger ihop med en tydlig och långvarig vilja hos både socialförvaltningen och politik att bevilja tidiga insatser och arbeta förebyggande. Ett aktivt arbete har också skett för att informera om vilket stöd förvaltningen kan ge, vilket bidragit till högre insatsvolym.

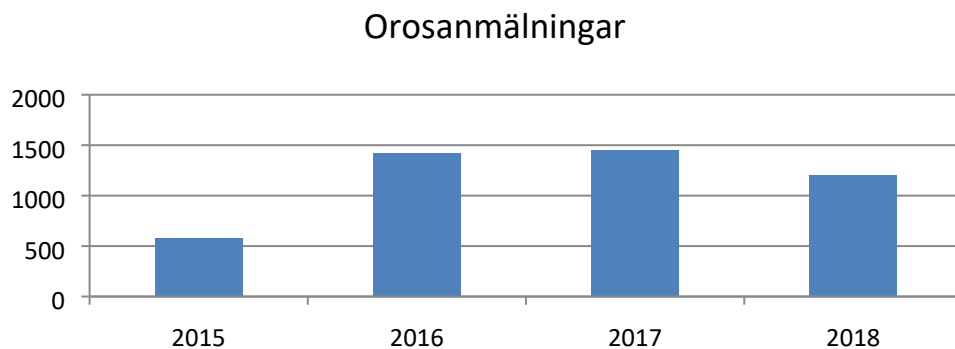
Stort antal orosanmälningar

En god samverkan ger en högre inströmning av anmälningar till socialtjänsten då det finns tillit till vad förvaltningen erbjuder i form av stöd. Detta blir i sig kostnadsdrivande.

I *Analys av nettokostnadsavvikelse Individ- och familjeomsorg*, SN 2018-10-23, § 98, konstateras att den största orsaken till de ökande kostnaderna inom barn- och ungdomsvården är att antalet orosanmälningar ökat. Antalet orosanmälningar ökar i hela landet. De flesta anmälningarna görs av yrkesverksamma inom skola och polis. För dessa yrkesgrupper finns en lagstadgad skyldighet att anmäla. Från årsskiftet 2016 ändrades socialtjänstlagen (14 kap 1 §) och numera har myndigheter och yrkesverksamma **skyldighet** att genast anmäla till socialnämnden om de ser att barn far illa. Mängden anmälningar skiljer sig stort mellan kommunerna. En möjlig förklaring till den varierande anmälningsfrekvensen kan vara hur samarbetet mellan polis, skola, barnomsorg och socialtjänsten fungerar. Ökad anmälningsfrekvens *kan* visa på ett bra samarbete mellan socialtjänsten, polis och barnomsorg/skola. Anmälningarna är barnets yttersta skyddsnät och om skyddet brister blir konsekvenserna stora. Därför ställs stora krav på socialtjänsten².

I nedanstående diagram åskådliggörs antalet anmälningar för åren 2015 - 2018:

Antalet orosanmälningar i Alingsås:

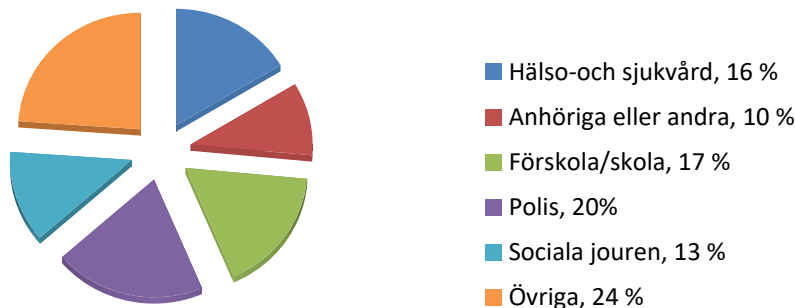

Antalet orosanmälningar till socialförvaltningen i Alingsås fördubblades från 2015 till år 2016 och uppgick till 1 426 anmälningar år 2016. Efter en tillbakagång 2018 ökar anmälningarna igen och det finns inga indikationer på att anmälningsfrekvensen kommer att avta under 2019.

² IVO (Inspektionen för vård och omsorg) rapport från 2015 *Skyddsnätet som inte får brista – socialtjänstens hantering av orosanmälningar för barn och unga – anmälningar som inte lett till utredning.*

Fördelning av de 1 255 orosanmälningar som gjordes 2018:

Anmälningar

Fördelningen av vem som gjorde anmälningarna 2018 överensstämmer i stort hur det ser ut även för år 2017. Det kan noteras att en relativt stor andel av anmälningar kommer från Polismyndigheten. Efter kategorin "övriga"³ står Polismyndigheten för flest anmälningar de senaste två åren. Polisen stod för 17 % av anmälningar 2017 och 20 % år 2018.

Mängden orosanmälningar har medfört att förvaltningen beslutat om insatser som genererat ett större antal placeringar än vad som kunnat förutses. Antalet platser på hemmaplan har varit för få och hemmaplanslösningarna har inte alltid räckt till.

Stor funktionshinderverksamhet

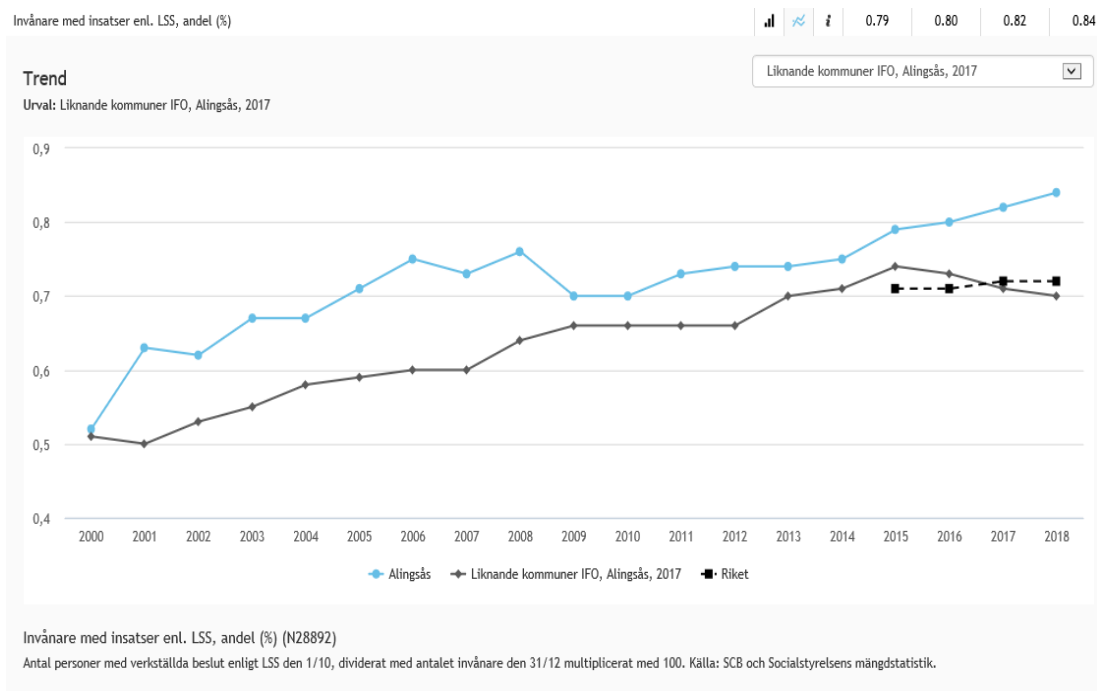
Förutom många insatser och ett stort antal orosanmälningar finns strukturer i Alingsås som ger kommunen en nackdel vid jämförelser i Kolada. Funktionshinderverksamheten påverkar också socialtjänsten. Alla med funktionsvariationer söker inte eller beviljas insatser enligt LSS (lag om stöd och service till vissa funktionshindrade). Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Ett exempel är bostad med särskild service som beslutas enligt SoL (socialtjänstlagen), då individen inte anses tillhöra någon personkrets enligt LSS eller inte vill söka utifrån LSS, men ändå bedöms ha behov av en sådan bostad.

Det innebär också att socialtjänsten fångar upp barn till föräldrar som inte har möjlighet att se till barnets bästa. Flera spädbarn har omhändertagits och medfört kostsamma placeringar för socialförvaltningen. En placering kostar ca 425 – 540 tkr/år och är i regel livslång.

Förvaltningen tillhandahåller också boendestöd, vilket ansöks om enligt socialtjänstlagen även om man har insatser enligt LSS. Drygt 80 brukare hade beslut om insatsen under 2018. Stödet ges till alla åldrar och själva insatsen omfattar 1-19 timmar per vecka.

³ Kategorin övriga innehåller anmälningar från domstolar, kriminalvården, migrationsverket och andra myndigheter m fl.

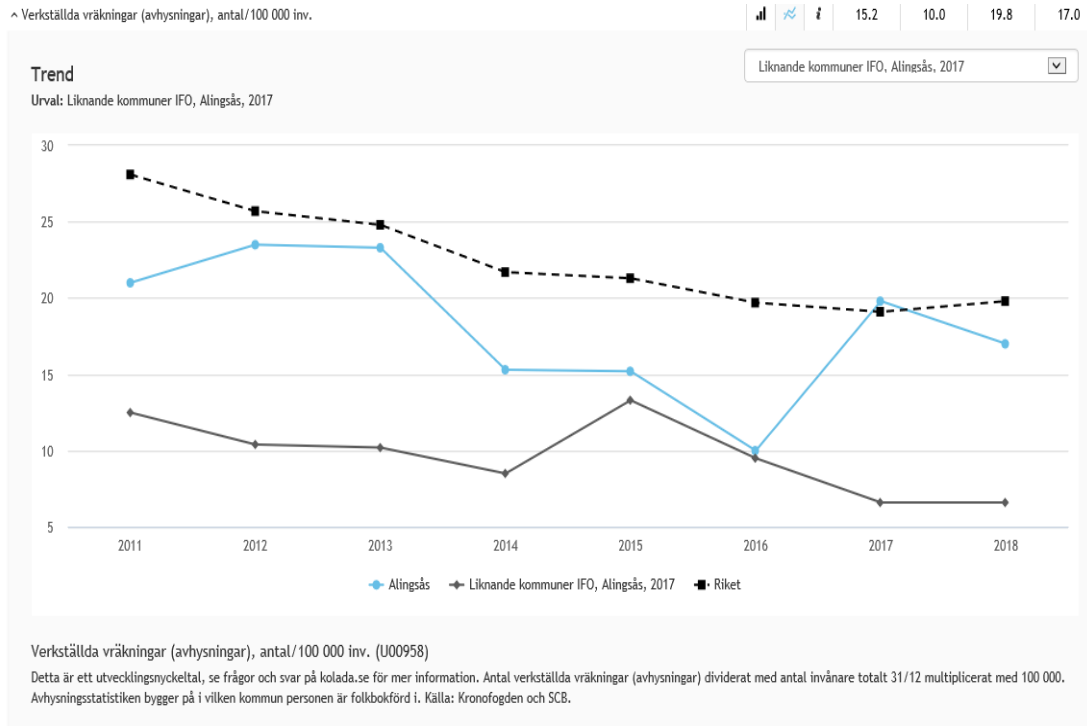
Om de insatser som beviljas enligt LSS inte är tillräckliga för den enskilde tar socialtjänsten vid. Rimligen finns ett samband mellan en stor funktionshinderverksamhet och en mer belastad socialtjänst, därför är det intressant att titta på i vilken utsträckning insatser ges inom området för funktionshinderverksamheten.

I ovanstående diagram framgår det att Alingsås kommun har en betydligt större andel invånare med insatser enligt LSS - både i jämförelse med liknande kommuner och riket.

Bostadsbrist

Bostadsbrist är ytterligare en faktor som inte ingår i referenskostnadsbegreppet. Bostadsbristen försvårar socialtjänstens arbete och förvaltningen har vid några tillfällen tvingats till kortsiktiga dyra lösningar.

Av diagrammet ovan framgår att Alingsås, även år 2018, hade fler verkställda vräkningar än liknande kommuner: Alingsås hade 17 verkställda vräkningar per 100 000 invånare, medan de liknande kommuner hade 6,6 vräkningar (per 100 000 invånare)⁴.

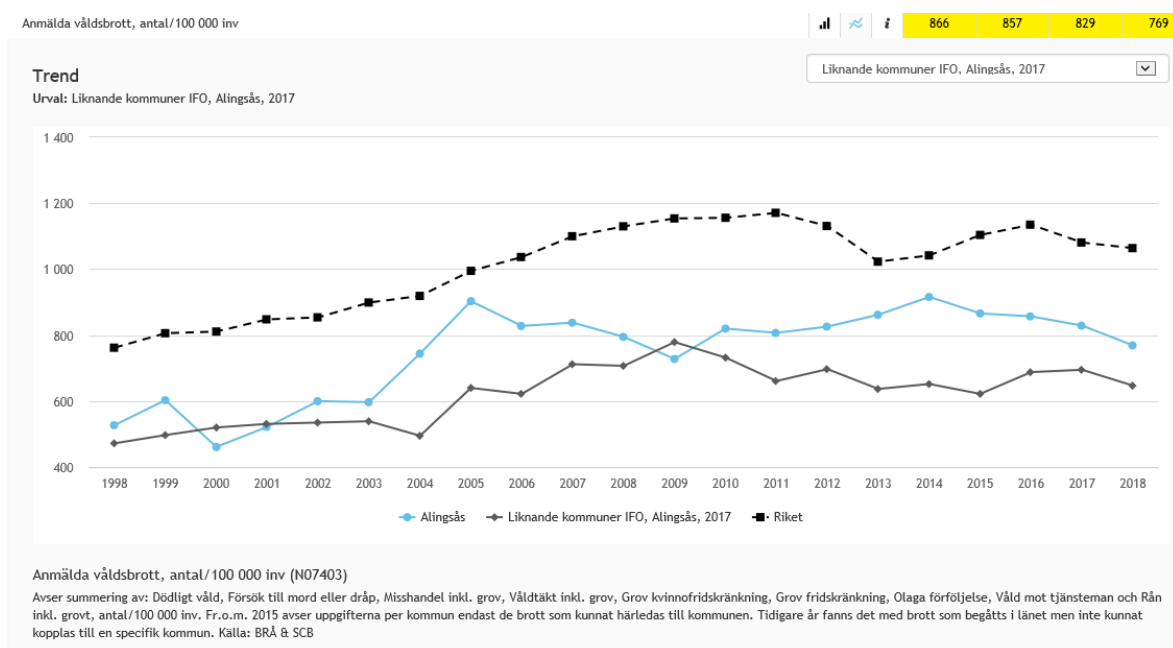
Enligt 2017 års uppgifter var antalet hemlösa som vistades i Alingsås kommun 26 per 100 000 invånare – att jämföras med 19 per 100 000 invånare för liknande kommuner.

Kriminalitet

Faktorer som visar kriminalitet finns inte heller med. Exempel på detta är att anmälda våldsbrott och narkotikabrott ligger avsevärt högre än de kommuner som Alingsås jämförs med.

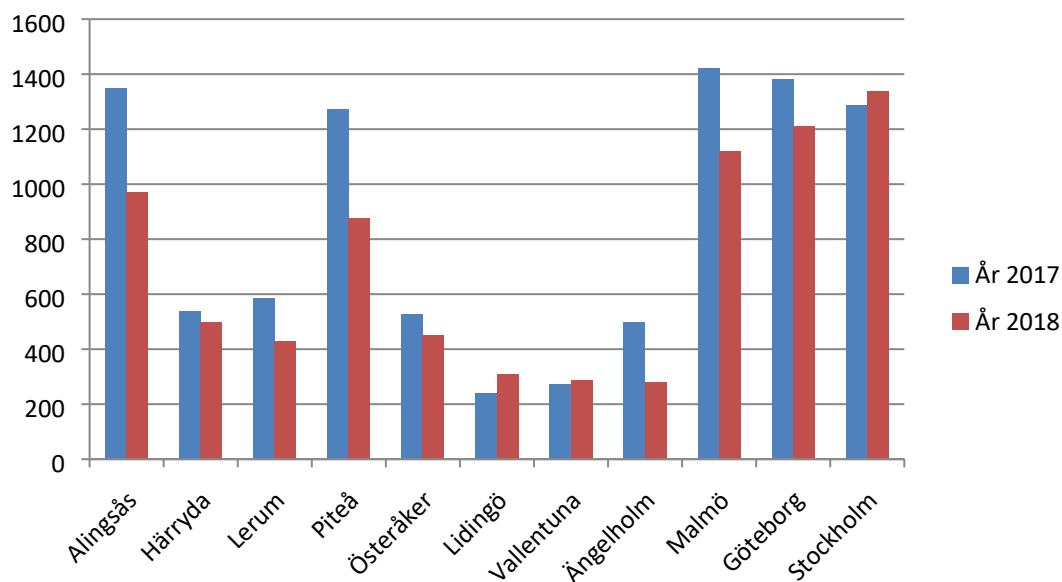
⁴ I antal motsvaras detta av 7 vräkningar i Alingsås kommun och 3 st i de liknande kommunerna.

Antal anmälda våldsbrott per 100 000 invånare:

Diagrammet visar att Alingsås kommun hade 19 % fler anmälda våldsbrott än liknande kommuner år 2018.

Antal anmälda brott mot narkotikalagstiftningen per 100 000 invånare⁵:

⁵ Statistiken har hämtats från Brå (Brottförebyggande rådet). Statistiken över anmälda brott omfattar alla händelser som anmäls och registrerats som brott hos Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Tullverket och Ekobrottsmyndigheten. De anmälda brotten inkluderar även händelser som efter utredning visar sig vara annat än brott.

När det gäller anmälda brott mot narkotikalagstiftningen ligger Alingsås betydligt högre än de kommuner som Alingsås jämförs med. Det kan konstateras att Alingsås har nästan 1,5 gånger fler anmälda narkotikabrott år 2017 och drygt dubbelt så många år 2018 som de liknande kommunerna. Av diagrammet ovan syns det att Alingsås ligger i paritet med storstäderna Stockholm; Göteborg och Malmö.

Socioekonomiska faktorer

De socioekonomiska faktorerna samverkar. Som exempel medför oftast arbetslöshet lägre inkomst.

Jämfört med liknande kommuner ligger Alingsås lägre i utbildningsnivå där andelen med enbart förgymnasial utbildning är högre samt att färre av alingsåsarna har eftergymnasial utbildning. Kommunen ligger generellt på en högre nivå när det gäller arbetslöshet.

Alingsås har dock något färre vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd och färre utrikes födda med en vistelsetid mellan 0-5 år än jämförelsekommunerna.

Om man sammantaget ser till de socioekonomiska faktorerna så bedöms Alingsås ligga i ungefärlig nivå med de kommuner som Alingsås jämförs med i Kolada.

Sammanfattning

Alingsås kommun ligger på en generellt hög nivå avseende nettokostnadsavvikelse IFO. Kommunens kostnader kan påverkas av strukturella förutsättningar som systemet inte fångar som en omfattande funktionshinderverksamhet, ett stort antal orosanmälningar, många missbrukare och en relativt hög kriminalitet.

Oavsett detta ligger nettokostnadsavvikelsen IFO på en oacceptabelt hög nivå. Under många år har politiska ambitioner och en vilja att tillhandahålla tidiga insatser och arbeta förebyggande drivit upp förvaltningens kostnadsläge. Genom att minska mängden och omfattningen av insatser kan en betydligt lägre kostnadsnivå åstadkommas. För att nå resultat krävs omedelbara omställningar. Förflyttningen innebär en återgång till kärnuppdraget: att tillhandahålla stöd och hjälp till de mest utsatta alingsåsarna.